

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду
щодо окремих питань застосування положень
Господарського процесуального кодексу України

Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень 2021 року – січень 2022 року

Перелік уживаних скорочень

ВП ВС	– Велика Палата Верховного Суду
ГК України	– Господарський кодекс України
ГПК України	– Господарський процесуальний кодекс України
КАС України	– Кодекс адміністративного судочинства України
КГС ВС	– Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КК України	– Кримінальний кодекс України
ОП КГС ВС	– об'єднана палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду
ЦК України	– Цивільний кодекс України

№ з/п	Номер статті, її назва	Правова проблема	Відповіді
1	Стаття 22. Право сторін на передачу спору на розгляд третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу Стаття 226. Залишення позову без розгляду	Що встановлює господарський суд у разі надходження позову у правовідносинах з арбітражним застереженням, вирішуючи питання про залишення позову без розгляду на підставі п. 7 ч. 1 ст. 226 ГПК України?	<p>Частинами 1, 3 ст. 22 ГПК України передбачено, що спір, який відноситься до юрисдикції господарського суду, може бути переданий сторонами на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, крім спорів, визначених у пунктах ч. 1 цієї статті. Будь-які неточності в тексті угоди про передачу спору на вирішення до третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу та (або) сумніви щодо її дійсності, чинності та виконуваності повинні тлумачитися судом на користь її дійсності, чинності та виконуваності.</p> <p>У п. 7 ч. 1 ст. 226 ГПК України закріплено, що суд залишає позов без розгляду, якщо сторони уклали угоду про передачу даного спору на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу, і від відповідача не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана. Наведене дає підстави для висновку про те, що при вирішенні питання про залишення позову без розгляду з підстав, передбачених п. 7 ч. 1 ст. 226 ГПК України, господарському суду слід встановити наявність сукупності таких умов: існування арбітражної угоди, за якою позов у питанні, що порушене у державному суді, відноситься до компетенції арбітражу; від відповідача не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді; встановлення судом дійсності, чинності та виконуваності третейської угоди.</p> <p>Тобто національний суд у разі надходження позову у правовідносинах з арбітражним застереженням надає оцінку такому застереженню, якщо від будь-якої сторони не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді, і лише після визначення питання щодо дійсності/недійсності, втрати/не втрати чинності або можливості/не</p>

			<p>можливості бути виконаним третейського застереження, приймає рішення про залишення позову без розгляду і направлення сторін до арбітражу або розгляд справи по суті, відповідно до встановлених ним обставин.</p> <p>Постанова КГС ВС від 20.01.2022 у справі № 910/13813/21 http://reyestr.court.gov.ua/Review/102891990, постанова ОП КГС ВС від 17.12.2021 у справі № 910/9841/20 http://reyestr.court.gov.ua/Review/102105558</p>
2	<p>Стаття 43. Неприпустимість зловживання процесуальними правами Стаття 131. Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу Стаття 135. Штраф</p>	<p>Чи є багаторазове звернення з касаційною скаргою на одні й ті самі рішення судів попередніх інстанцій зловживанням процесуальними правами та підставою для накладення штрафу?</p>	<p>Відповідно до ст. 43 ГПК України учасники судового процесу та їх представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами; зловживання процесуальними правами не допускається. Залежно від конкретних обставин суд може визнати зловживанням процесуальними правами дії, що суперечать завданню господарського судочинства. Якщо подання скарги, заяви, клопотання визнається зловживанням процесуальними правами, суд з урахуванням обставин справи має право залишити без розгляду або повернути скаргу, заяву, клопотання. Суд зобов'язаний вживати заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами. У випадку зловживання процесуальними правами учасником судового процесу суд застосує до нього заходи, визначені цим Кодексом.</p> <p>Багаторазове подання касаційних скарг на одні й ті самі рішення судів попередніх інстанцій є вчиненням дій з метою перешкоджання судочинству, що полягає в поданні численних безпідставних касаційних скарг на судові рішення попередніх інстанцій і спрямоване на свідоме, невиправдане затягування судового процесу, яке можна кваліфікувати через критерій відсутності серйозного законного інтересу, тобто легітимного прагнення до отримання певних переваг, передбачених процесуальним законом.</p> <p>Згідно із ч. 1, 2 ст. 131 ГПК України заходами процесуального примусу є процесуальні дії, що вчиняються судом у визначених цим Кодексом випадках з метою спонукання відповідних осіб до виконання встановлених в суді правил, добросовісного виконання процесуальних</p>

			<p>обов'язків, припинення зловживання правами та запобігання створенню протиправних перешкод у здійсненні судочинства. Заходи процесуального примусу застосовуються судом шляхом постановлення ухвали.</p> <p>За змістом ч. 1 ст. 132 ГПК України одним з видів заходів процесуального примусу є штраф.</p> <p>Відповідно до ч. 2 ст. 135 ГПК України у випадку повторного чи систематичного невиконання процесуальних обов'язків, повторного чи неодноразового зловживання процесуальними правами, повторного чи систематичного неподання витребуваних судом доказів без поважних причин або без їх повідомлення, триваючого невиконання ухвали про забезпечення позову або доказів суд, з урахуванням конкретних обставин, стягує в дохід державного бюджету з відповідного учасника судового процесу або відповідної іншої особи штраф у сумі від п'яти до п'ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.</p> <p>Отже, встановлення судом факту зловживання стороною процесуальними правами є підставою для вжиття заходів процесуального примусу у вигляді стягнення штрафу.</p> <p>Ухвала КГС ВС від 22.02.2021 у справі № 904/1520/19 https://reyestr.court.gov.ua/Review/95103973</p>
3	Стаття 46. Процесуальні права та обов'язки сторін	У якому випадку позивач наділений правом змінити предмет або підставу позову при новому розгляді справи?	<p>Частинами 3, 4 ст. 46 ГПК України передбачено, що до закінчення підготовчого засідання позивач має право змінити предмет або підстави позову шляхом подання письмової заяви. За правилами спрощеного позовного провадження, зміна предмета або підстав позову допускається не пізніше ніж за п'ять днів до початку першого судового засідання у справі.</p> <p>У разі направлення справи на новий розгляд до суду першої інстанції зміна предмета, підстав позову не допускається, крім випадків, визначених цією статтею.</p> <p>Зміна предмета або підстав позову при новому розгляді справи допускається в строки, встановлені ч. 3 ст. 46 ГПК України, лише у випадку, якщо це необхідно для захисту прав позивача у зв'язку із зміною фактичних</p>

			<p>обставин справи, що сталася після закінчення підготовчого засідання, або якщо справа розглядалася за правилами спрощеного позовного провадження – після початку першого судового засідання при первісному розгляді справи.</p> <p>Частина 4 ст. 46 ГПК України надає позивачу право змінити предмет або підставу позову при новому розгляді справи тільки у разі зміни саме фактичних обставин справи, а не зміни законодавчого регулювання та судової практики.</p> <p>Отже, позивач відповідно до норм ГПК України наділений правом змінити предмет або підставу позову при новому розгляді справи тільки у тому разі, якщо суд установить, що це необхідно для захисту прав позивача у зв'язку зі зміною фактичних обставин справи, а предмет чи підстава позову при первісному розгляді були недостатніми для такого належного захисту.</p> <p>При цьому при поданні заяви про зміну предмета позову позивач має дотримуватися правил вчинення відповідної процесуальної дії, недодержання яких тягне за собою процесуальні наслідки, передбачені ГПК України.</p> <p>Постанова КГС ВС від 28.09.2021 у справі № 902/743/18 http://reyestr.court.gov.ua/Review/100033973</p>
4	<p>Стаття 50. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору</p>	<p>Чи уповноважений суд при здійсненні касаційного перегляду справи залучити нового учасника провадження у справі – третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору?</p>	<p>Вимога скаржника про залучення на стадії касаційного провадження нового учасника провадження у справі – третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору на стороні позивача, суперечить визначеному законом (статтею 50 ГПК України) порядку залучення такого учасника до участі у справі, відповідно до якого залучення третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, здійснюється на стадії розгляду справи в суді першої інстанції, в той час як при здійсненні касаційного перегляду справи суд не уповноважений на вчинення таких дій.</p> <p>Ухвала судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 08.04.2021 у справі № 914/2618/16 http://reyestr.court.gov.ua/Review/96377106</p>

5	<p>Стаття 53. Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб</p>	<p>Чи наділені суд та/або учасники провадження у справі правом порушувати питання про залучення прокурора у справі?</p>	<p>Клопотання сторони про залучення до участі у справі прокурора суперечить положенням ст. 53 ГПК України, оскільки за її змістом участь прокурора у справі здійснюється за його ініціативою шляхом звернення до суду з позовом (заявою, скаргою) або із заявою про вступ у справу. Інші учасники провадження у справі, а також суд позбавлені процесуальної ініціативи порушувати питання про залучення прокурора у справі.</p> <p>Ухвала судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 08.04.2021 у справі № 914/2618/16 http://reyestr.court.gov.ua/Review/96377106</p>
6	<p>Стаття 56. Участь у справі представника Стаття 86. Оцінка доказів Стаття 365. Процесуальні права та обов'язки іноземних осіб</p>	<p>Які докази повинен оцінити суд, вирішуючи питання про наявність повноважень в особи, яка звертається від імені іноземної юридичної особи в порядку самопредставництва?</p>	<p>Вирішуючи питання про наявність повноважень в особи, яка звертається від імені юридичної особи, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування в порядку самопредставництва, суд з урахуванням вимог ч. 2 ст. 86 ГПК України щодо оцінки вірогідності і взаємного зв'язку доказів у їх сукупності повинен дослідити документи, на підставі яких відповідна особа уповноважена діяти від імені зазначених осіб та органів у порядку самопредставництва, а також перевірити наявність відповідних відомостей та документів в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.</p> <p>Іноземні юридичні особи, відомості про керівника яких та його повноваження відсутні в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, повинні надавати документи на підтвердження повноважень такого керівника, видані за законодавством країни місцезнаходження такої юридичної особи та належним чином оформлені для їх подання на території України, відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.</p> <p>Постанова КГС ВС від 13.08.2021 у справі № 910/21107/20 https://reyestr.court.gov.ua/Review/98971163</p>

7	<p>Стаття 69. Експерт Стаття 98. Вимоги до висновку експерта Стаття 101. Проведення експертизи на замовлення учасників справи</p>	<p>Ким може бути наданий висновок експерта у господарській справі?</p>	<p>Відповідно до ч. 1 ст. 69 ГПК України експертом може бути особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи.</p> <p>Згідно зі ст. 101 ГПК України учасник справи має право подати до суду висновок експерта, складений на його замовлення. У висновку експерта зазначається, що висновок підготовлено для подання до суду та що експерт обізнаний про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок.</p> <p>Статтею 7 Закону України "Про судову експертизу" встановлено, що судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, їх територіальні філії, експертні установи комунальної форми власності, а також судові експерти, які не є працівниками зазначених установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань у порядку та на умовах, визначених цим Законом.</p> <p>За ст. 10 зазначеного Закону судовими експертами можуть бути особи, які мають необхідні знання для надання висновку з досліджуваних питань. Судовими експертами державних спеціалізованих установ можуть бути фахівці, які мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності.</p> <p>До проведення судових експертиз, крім тих, що проводяться виключно державними спеціалізованими установами, можуть залучатися також судові експерти, які не є працівниками цих установ, за умови, що вони мають відповідну вищу освіту, освітньо-кваліфікаційний рівень не нижче спеціаліста, пройшли відповідну підготовку в державних спеціалізованих установах Міністерства юстиції України, атестовані та отримали кваліфікацію судового експерта з певної спеціальності у порядку, передбаченому названим Законом.</p> <p>Згідно з наведеними положеннями ГПК України та Закону України "Про судову експертизу" висновок експерта у господарській справі може бути наданий державною спеціалізованою установою, судовим експертом, який не є працівником такої установи та іншим фахівцем (експертом)</p>
---	---	--	---

			<p>з відповідної галузі знань у порядку та на умовах, визначених зазначеним Законом.</p> <p>Постанова КГС ВС від 27.05.2021 у справі № 910/702/17 https://reyestr.court.gov.ua/Review/97242611</p>
8	<p>Стаття 79. Вірогідність доказів Стаття 86. Оцінка доказів</p>	<p>Яке співвідношення понять «вірогідності доказів» та «достатності доказів»? Що передбачає принцип змагальності?</p>	<p>У ч. 3 ст. 13 ГПК України унормовано, що кожна сторона повинна довести обставини, які мають значення для справи і на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених законом.</p> <p>19.10.2019 набув чинності Закон України від 20.09.2019 № 132-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні», яким були внесені зміни до ГПК України, зокрема змінено назву ст. 79 ГПК України з «Достатність доказів» на нову – «Вірогідність доказів», викладено її у новій редакції та фактично впроваджено в господарський процес стандарт доказування «вірогідності доказів».</p> <p>Статтею 78 ГПК України визначено, що достовірними є докази, створені (отримані) за відсутності впливу, спрямованого на формування хибного уявлення про обставини справи, які мають значення для справи.</p> <p>Відповідно до ст. 79 ГПК України наявність обставини, на яку сторона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, вважається доведеною, якщо докази, надані на підтвердження такої обставини, є більш вірогідними, ніж докази, надані на її спростування. Питання про вірогідність доказів для встановлення обставин, що мають значення для справи, суд вирішує відповідно до свого внутрішнього переконання.</p> <p>Стандарт доказування «вірогідності доказів», на відміну від «достатності доказів», підкреслює необхідність зіставлення судом доказів, які надає позивач та відповідач. Тобто з введенням в дію нового стандарту доказування необхідним є не надання достатньо доказів для підтвердження певної обставини, а надання саме тієї кількості, яка зможе переважити доводи протилежної сторони судового процесу.</p>

			<p>Тлумачення змісту ст. 79 ГПК України свідчить про те, що ця стаття покладає на суд обов'язок оцінювати докази, обставини справи з огляду на їх вірогідність, дає змогу дійти висновку, що факти, які розглядаються, скоріше були, аніж не були.</p> <p>Принцип змагальності забезпечує повноту дослідження обставин справи. Цей принцип передбачає покладання тягаря доказування на сторони. Одночасно цей принцип не передбачає обов'язку суду вважати доведеною та встановленою обставину, про яку сторона стверджує. Така обставина підлягає доказуванню таким чином, аби задовольнити, як правило, стандарт переваги більш вагомих доказів, тобто коли висновок про існування стверджуваної обставини з урахуванням поданих доказів видається більш вірогідним, ніж протилежний.</p> <p>Постанови КГС ВС: від 19.01.2022 у справі № 910/13106/20 https://reyestr.court.gov.ua/Review/102828627 від 16.02.2021 у справі № 927/645/19 https://reyestr.court.gov.ua/Review/95170113</p>
9	Стаття 91. Письмові докази	Які правила засвідчення копій документів, що подаються до суду учасником справи?	<p>Частинами 1, 2 статті 91 ГПК України унормовано, що письмовими доказами є документи (крім електронних документів), які містять дані про обставини, що мають значення для правильного вирішення спору, які подаються в оригіналі або належним чином засвідченій копії, якщо інше не передбачено цим Кодексом.</p> <p>Частиною 4 згаданої статті Кодексу передбачено, що копії документів вважаються засвідченими належним чином, якщо їх засвідчено в порядку, встановленому чинним законодавством.</p> <p>Пунктами 5.26, 5.27 Національного стандарту "Вимоги до оформлювання документів" (ДСТУ 4163-2003) визначено, що відмітка про засвідчення копії документа складається зі слів "згідно з оригіналом", назви посади, особистого підпису особи, яка засвідчує копію, її ініціалів та прізвища, дати засвідчення копії, яка проставляється нижче підпису. Підпис відповідальної особи засвідчують на документі відбитком печатки організації, який</p>

			<p>ставлять так, щоб він охоплював останні кілька літер назви посади особи, яка підписала документ.</p> <p>Зазначеним способом повинна засвідчуватись кожна сторінка документа, поданого у копії.</p> <p>У разі подання учасником справи до суду пакета документів у копіях, які прошиті з проставленням на останній його сторінці посвідчувального напису, із зазначенням кількості сторінок та проставленням підпису уповноваженої особи заявника та його печатки, такі процесуальні дії учасника справи свідчать про подання ним копій документів з дотриманням вимог щодо їх засвідчення відповідно до вимог національного стандарту щодо оформлення документів.</p> <p>Постанова КГС ВС від 25.01.2022 у справі № 925/677/20 https://reestr.court.gov.ua/Review/102828677</p>
10	<p>Стаття 124. Попереднє визначення суми судових витрат Стаття 129. Розподіл судових витрат</p>	<p>За яких умов здійснюється відшкодування судових витрат при розгляді справи в суді касаційної інстанції?</p>	<p>Відшкодування судових витрат здійснюється у разі наявності відповідної заяви сторони, яку вона зробила до закінчення судових дебатів, якщо справа розглядається з повідомленням учасників справи з проведенням дебатів, а відповідні докази надала до закінчення судових дебатів або протягом п'яти днів після ухвалення рішення суду.</p> <p>Водночас на відміну від розгляду справи (в порядку загального провадження) в суді першої та апеляційної інстанцій (ст. 218, ч. 7 ст. 270 ГПК України), судові засідання в яких має стадію судових дебатів, за змістом ст. 301 ГПК України розгляд справи в судовому засіданні в суді касаційної інстанції не передбачає проведення судових дебатів.</p> <p>Отже, якщо справа в суді касаційної інстанції розглядається з повідомленням учасників справи, заява про відшкодування судових витрат в суді касаційної інстанції, за винятком витрат щодо сплаченого нею судового збору, має бути зроблена до закінчення проведення судового засідання в цьому суді, а відповідні докази надані стороною або до закінчення судового засідання, або протягом п'яти днів після ухвалення рішення касаційним судом.</p>

			<p>Додаткова постанова КГС ВС від 28.04.2021 у справі № 911/2571/19 http://reyestr.court.gov.ua/Review/96668793, ухвала КГС ВС від 01.12.2021 у справі № 915/1317/20 http://reyestr.court.gov.ua/Review/101592170</p>
11	<p>Стаття 126. Витрати на професійну правничу допомогу</p>	<p>Чи підлягає компенсації нарівні з іншими витратами на професійну правничу допомогу час, який адвокат витрачає на дорогу для участі в судовому засіданні?</p>	<p>Беручи на себе обов'язок щодо здійснення представництва інтересів клієнта в суді, адвокат бере на себе відповідальність не лише за якусь одну дію, наприклад, написання процесуального документа чи виступ у суді, а бере на себе обов'язок щодо вчинення комплексу дій, метою яких є забезпечення реалізації та захисту прав і обов'язків клієнта. Участь у судовому засіданні означає не формальну присутність на ньому, а підготовку адвоката до цього засідання, витрачений час на дорогу до судового засідання та у зворотному напрямку, його очікування та безпосередня участь у судовому засіданні.</p> <p>Такі стадії представництва інтересів у суді, як прибуття на судові засідання та очікування цього засідання є невідворотними та не залежать від волі чи бажання адвоката. При цьому одночасно вчиняти якісь інші дії на шляху до суду чи під залом судового засідання адвокат не може, а має витрачати на це робочий час. Тобто зазначені стадії є складовими правничої допомоги, які в комплексі з іншими видами правничої допомоги сприяють забезпеченню захисту прав та інтересів клієнта.</p> <p>Отже, час, який адвокат витрачає на дорогу для участі у судовому засіданні, є складовою правничої допомоги і підлягає компенсації нарівні з іншими витратами.</p> <p>Постанова КГС ВС від 25.05.2021 у справі № 910/7586/19 http://reyestr.court.gov.ua/Review/97218330</p>
12	<p>Стаття 129. Розподіл судових витрат Стаття 130.</p>	<p>Які строки для подання заяви про розподіл судових витрат та доказів понесення таких витрат у випадках залишення позову без</p>	<p>Частиною 5 ст. 130 ГПК України передбачено, що в разі закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду відповідач має право заявити вимоги про компенсацію здійснених ним витрат, пов'язаних з розглядом справи, внаслідок необґрунтованих дій позивача.</p>

	<p>Розподіл витрат у разі визнання позову, закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду</p>	<p>розгляду або закриття провадження у справі?</p>	<p>Відповідно до ч. 6 ст. 130 ГПК України у випадках, встановлених частинами 3–5 цієї статті, суд може вирішити питання про розподіл судових витрат протягом п'ятнадцяти днів з дня постановлення ухвали про закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду, рішення про задоволення позову у зв'язку з його визнанням, за умови дотримання відповідною стороною вимог ч. 8 статті 129 цього Кодексу.</p> <p>Згідно з ч. 8 ст. 129 ГПК України розмір судових витрат, які сторона сплатила або має сплатити у зв'язку з розглядом справи, встановлюється судом на підставі поданих сторонами доказів (договорів, рахунків тощо). Такі докази подаються до закінчення судових дебатів у справі або протягом п'яти днів після ухвалення рішення суду, за умови, що до закінчення судових дебатів у справі сторона зробила про це відповідну заяву.</p> <p>Оскільки у процедурі спрощеного провадження стадія судових дебатів відсутня, то вимога ч. 8 ст. 129 ГПК України про подання доказів щодо розміру здійснених судових витрат до закінчення судових дебатів не може поширюватися на сторін у справі, яка розглядається у спрощеному провадженні.</p> <p>Отже, як у випадку відсутності проведення судових дебатів у справах загального провадження, що зумовлено залишенням позову без розгляду за відповідною заявою позивача, поданою до початку розгляду цієї справи по суті, або у випадку закриття провадження у справі на стадії підготовчого провадження, тобто до початку розгляду справи по суті, так і у випадку розгляду справи у порядку спрощеного провадження, коли проведення судових дебатів процесуальним законом взагалі не передбачено, відповідач має дотримуватися встановленого п. 2 ч. 8 ст. 129 ГПК України 5-денного строку для здійснення заяви про розподіл судових витрат та доказів здійснення таких витрат, а в разі його порушення належним чином обґрунтувати поважність причин його пропуску.</p> <p>Постанови КГС ВС: від 18.01.2022 у справі № 910/2679/21 http://reyestr.court.gov.ua/Review/102747669, від 30.09.2021 у справі № 918/853/20 http://reyestr.court.gov.ua/Review/100067973</p>
--	--	--	--

13	Стаття 130. Розподіл витрат у разі визнання позову, закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду	На кого покладаються витрати на професійну правничу допомогу при прийнятті ухвали про закриття касаційного провадження у разі подання необґрунтованої касаційної скарги?	<p>Відповідно до ч. 5 ст. 130 ГПК України у разі закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду відповідач має право заявити вимоги про компенсацію здійснених ним витрат, пов'язаних з розглядом справи, внаслідок необґрунтованих дій позивача.</p> <p>Для забезпечення принципу господарського судочинства щодо відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення, та забезпечення особі можливості ефективно захистити свої права в суді у разі подання до неї необґрунтованого позову (необґрунтованої касаційної скарги), витрати на професійну правничу допомогу при прийнятті ухвали про закриття касаційного провадження мають покладатися на сторону, яка допустила необґрунтоване подання касаційної скарги.</p> <p>Додаткова ухвала ОП КГС ВС від 03.12.2021 у справі № 927/237/20 http://reyestr.court.gov.ua/Review/102058440</p>
14	Стаття 130. Розподіл витрат у разі визнання позову, закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду	Чи можна стягнути з позивача компенсацію за здійснені відповідачем витрати, зокрема на правничу допомогу, в разі закриття провадження у справі?	<p>Відповідно до положень частин 5 та 6 ст. 130 ГПК України у разі закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду відповідач має право заявити вимоги про компенсацію здійснених ним витрат, пов'язаних з розглядом справи, внаслідок необґрунтованих дій позивача.</p> <p>У випадках, встановлених частинами 3–5 цієї статті, суд може вирішити питання про розподіл судових витрат протягом п'ятнадцяти днів з дня постановлення ухвали про закриття провадження у справі або залишення позову без розгляду, рішення про задоволення позову у зв'язку з його визнанням, за умови дотримання відповідною стороною вимог ч. 8 ст. 129 цього Кодексу.</p> <p>За приписами ч. 5 ст. 130 ГПК України для стягнення компенсації здійснених відповідачем витрат, пов'язаних з розглядом справи, відповідачу необхідно довести, а суду – встановити і зазначити про це в судовому рішенні, які саме необґрунтовані дії позивача були ним здійснені під час розгляду справи та в чому вони виражені, зокрема: чи діяв позивач недобросовісно, пред'явивши позов; чи систематично протидіяв правильному вирішенню спору; чи недобросовісний позивач мав на меті протиправну</p>

			<p>мету – ущемлення прав та інтересів відповідача; чи були дії позивача умисні та який ступінь його вини й чим це підтверджується.</p> <p>ГПК України не містить норм, які б встановлювали критерії визначення необґрунтованості дій позивача, однак очевидно, що під названими діями можна розуміти таку реалізацію позивачем своїх процесуальних прав, внаслідок якої виникають підстави для закриття провадження або залишення позову без розгляду.</p> <p>У разі закриття провадження у справі відповідач має право заявити вимоги про компенсацію здійснених ним витрат, пов'язаних з розглядом справи, внаслідок необґрунтованих дій позивача. Отже, відповідач повинен обґрунтовано заявити про наявність витрат, які виникли у зв'язку з поданням позову до нього і у подальшому – із закриттям провадження у справі.</p> <p>Тобто стягнення з позивача компенсації здійснених відповідачем витрат, зокрема на правничу допомогу, в разі закриття провадження у справі є можливим лише у випадку встановлення необґрунтованості дій позивача.</p> <p>Постанова КГС ВС від 29.07.2021 у справі № 922/2017/17 https://reyestr.court.gov.ua/Review/98702274</p>
15	<p>Стаття 162. Позовна заява Стаття 174. Залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви Стаття 180. Пред'явлення зустрічного позову</p>	<p>Які процесуальні дії вчиняє суд у разі встановлення недоліків щодо повноважень особи, яка підписала позовну заяву/заяву/скаргу?</p>	<p>За ч. 2 ст. 162 ГПК України позовна заява подається до суду в письмовій формі і підписується позивачем або його представником, або іншою особою, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи.</p> <p>Частиною 1 ст. 174 ГПК України встановлено загальне правило: якщо позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у ст. 162, 164, 172 цього Кодексу, протягом п'яти днів з дня надходження до суду позовної заяви суд першої інстанції постановляє ухвалу про залишення позовної заяви без руху.</p> <p>Згідно із ч. 5 ст.180 ГПК України до зустрічної позовної заяви, поданої з порушенням вимог, встановлених ч. 4 цієї статті, застосовуються положення ст. 174 цього Кодексу.</p> <p>Поряд з цим відповідно до п. 1 ч. 5 ст. 174 ГПК України суддя повертає позовну заяву і додані до неї документи також у разі, якщо заяву подано</p>

			<p>особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписано або підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано.</p> <p>Тобто процесуальний закон допускає дві форми поведінки суду в разі встановлення порушень/недоліків щодо особи/повноважень особи, яка підписала позовну заяву/зустрічну позовну заяву/заяву/скаргу тощо, а саме: залишення без руху позовної заяви/заяви/скарги з наданням заявнику строку для усунення відповідних недоліків або повернення цієї заяви.</p> <p>Суд має залишити позовну заяву/зустрічну позовну заяву/заяву/скаргу без руху в разі виникнення у нього сумніву щодо достовірності, достатності та належності наданих до позовної заяви/заяви/скарги доказів стосовно повноважень особи, що її підписала, і надати заявнику строк для усунення відповідних недоліків.</p> <p>За відсутності доказів повноважень особи, що підписала позовну заяву/зустрічну позовну заяву/заяву/скаргу, суд не має підстав для залишення її без руху відповідно до положень ч. 1 ст. 174 ГПК України і повертає позовну заяву та додані до неї документи згідно з п. 1 ч. 5 ст. 174 ГПК України.</p> <p>Постанова КГС ВС від 13.08.2021 у справі № 910/21107/20 https://reyestr.court.gov.ua/Review/98971163</p>
16	<p>Стаття 174. Залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви</p> <p>Стаття 226. Залишення позову без розгляду</p>	<p>Якими мають бути дії суду в разі подання процесуальних заяв з використанням факсимільного відтворення підпису позивача (його представника)?</p>	<p>За змістом п. 1 ч. 5 ст. 174 ГПК України позовна заява повертається позивачу в разі, якщо таку заяву подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписано або підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано.</p> <p>Зазначені положення свідчать про обов'язковість та безумовність вимоги господарського процесуального закону стосовно підписання позовної заяви власноручним або електронним цифровим підписом позивача (його представника) або особи, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, як підтвердження справжньої волі позивача на настання відповідних правових наслідків на час звернення до суду</p>

			<p>з позовом, а отже, дотримання принципу диспозитивності господарського судочинства.</p> <p>Використання в такому випадку факсимільного відтворення підпису за допомогою засобів механічного, електронного або іншого копіювання, електронного підпису або іншого аналога власноручного підпису ГПК України не допускається.</p> <p>Скріплення позовної заяви підписом позивача, його представника або іншої особи, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, має бути виконане власноручно у спосіб, визначений ч. 8 ст. 42, ч. 2 ст. 162 ГПК України.</p> <p>У разі недотримання цих вимог процесуальний закон не передбачає можливості залишення позовної заяви без руху для підтвердження волевиявлення позивача, а залежно від стадії процесу встановлює безумовні наслідки, зокрема повернення позовної заяви і доданих до неї документів зі стадії відкриття провадження у справі (ч. 4 ст. 174 ГПК України) або залишення позову без розгляду після відкриття провадження у справі на підставі п. 2 ч. 1 ст. 226 ГПК України.</p> <p>Постанова КГС ВС від 08.07.2021 у справі № 916/3209/20 http://reyestr.court.gov.ua/Review/98560701</p>
17	Стаття 226. Залишення позову без розгляду	Чи може суд застосувати процесуальні норми ч. 11, 13 ст. 176 та п. 8 ч. 1 ст. 226 ГПК України на стадії підготовчого провадження або на стадії розгляду справи по суті та залишити позов без розгляду, якщо позивач не усунув недоліків позовної заяви?	<p>Згідно із ч. 11, 13 ст. 176 ГПК України суддя, встановивши після відкриття провадження у справі, що позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у ст. 162, 164, 172 цього Кодексу, постановляє ухвалу не пізніше наступного дня, в якій зазначає підстави залишення заяви без руху, про що повідомляє позивача і надає йому строк для усунення недоліків, який не може перевищувати п'яти днів з дня вручення позивачу ухвали. Якщо позивач не усунув недоліків позовної заяви у строк, встановлений судом, позовна заява залишається без розгляду.</p> <p>Відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 226 ГПК України суд залишає позов без розгляду, якщо провадження у справі відкрито за заявою, поданою без додержання вимог, викладених у ст. 162, 164, 172, 173 цього Кодексу, і позивач не усунув цих недоліків у встановлений судом строк.</p>

			<p>Отже, зазначені процесуальні норми не містять жодних застережень щодо допустимості залишення позову без розгляду виключно до закриття підготовчого провадження та призначення справи до судового розгляду по суті у разі, якщо позивач не усунув недоліків оформлення позовної заяви.</p> <p>Постанова ОП КГС ВС від 21.05.2021 у справі № 910/5120/20 https://reyestr.court.gov.ua/Review/97494648</p>
18	Стаття 241. Набрання рішенням суду законної сили Стаття 256. Строк на апеляційне оскарження	Чи вважається таким, що набрало законної сили, рішення суду першої інстанції, на яке подано апеляційну скаргу після закінчення процесуальних строків її подання у разі відновлення строку апеляційним господарським судом?	<p>Із приписів ч. 1, 2 ст. 241, ч. 1 ст. 254, ст. 256, ч. 3 ст. 260, п. 4 ч. 1 ст. 261 ГПК України вбачається: якщо на рішення суду першої інстанції, яке набрало законної сили, подано апеляційну скаргу із закінченням встановленого процесуального строку і суд апеляційної інстанції відновив цей строк та прийняв скаргу до провадження, то рішення місцевого господарського суду до завершення апеляційного розгляду не вважається таким, що набрало законної сили.</p> <p>Постанови КГС ВС: від 03.12.2021 у справі № 910/6673/19 http://reyestr.court.gov.ua/Review/101592228 від 27.07.2021 у справі № 910/7252/18 http://reyestr.court.gov.ua/Review/98669148</p>
19	Стаття 243. Виправлення описок та арифметичних помилок	<p>У яких випадках суд виправляє допущені у рішенні, постанові, ухвалі описки, арифметичні помилки?</p> <p>Чи можна здійснити виправлення арифметичної помилки шляхом внесення судом змін до резолютивної частини судового рішення, якщо судом не було вирішено питання щодо розподілу судових витрат?</p>	<p>Відповідно до ч. 1, 2 ст. 243 ГПК України суд може з власної ініціативи або за заявою учасників справи виправити допущені в рішенні чи ухвалі описки чи арифметичні помилки. Питання про внесення виправлень вирішується без повідомлення учасників справи, про що постановляється ухвала.</p> <p>Судове рішення повинно бути точним. Помилки у тексті судового рішення, зумовлені арифметичними помилками або граматичними помилками (описками), що стосуються істотних обставин або ускладнюють виконання рішення, можуть бути усунуті судом, який ухвалив рішення або ухвалу.</p>

			<p>Отже, законом передбачені випадки, коли недоліки рішення суду можуть бути усунуті тим самим судом, що його ухвалив.</p> <p>Описка – це зроблена судом механічна (мимовільна, випадкова) граматична помилка в рішенні, яка допущена під час його письмово-вербального викладу (помилка у правописі, у розділових знаках тощо).</p> <p>Арифметична помилка – це неточність у розмірі присудженого, неправильність арифметичних розрахунків.</p> <p>Вирішуючи питання про виправлення описок чи арифметичних помилок, допущених у судовому рішенні (рішенні, постанові або ухвалі), суд не має права змінювати зміст судового рішення, він лише усуває неточності, які пов'язані з фактичними обставинами справи (наприклад, дати події, номери і дати документа, найменування сторін, прізвища, імені, по батькові особи тощо) або мають технічний характер (тобто виникли в процесі виготовлення тексту рішення).</p> <p>Отже, виправлення допущених у рішенні, постанові, ухвалі описок, арифметичних помилок допускається, якщо при цьому не порушується суть судового рішення.</p> <p>Якщо під час ухвалення судового рішення судом відповідно до ст. 129 ГПК України не було вирішено питання щодо розподілу судових витрат, то виправлення судом арифметичної помилки шляхом внесення змін до резолютивної частини судового рішення про розподіл судових витрат є порушенням норм процесуального права, зокрема вимог ст. 240, 243, 284 ГПК України, оскільки судом фактично здійснено не виправлення описки/арифметичної помилки у судовому рішенні, а частково змінено резолютивну частину судового рішення щодо розподілу судових витрат між сторонами, яке набрало законної сили і стало обов'язковим до виконання.</p> <p>Постанова КГС ВС від 15.01.2021 у справі № 905/2135/19 https://reyestr.court.gov.ua/Review/94151217</p>
20	Стаття 247. Справи, що розглядаються	Чи є правомірним звернення з апеляційною скаргою представника за довіреністю, якщо судом першої	Згідно із ч. 1, 3 ст. 56 ГПК України сторона, третя особа, а також особа, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, може брати участь в судовому процесі особисто (самопредставництво)

	<p>в порядку спрощеного позовного провадження Стаття 260. Залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги</p>	<p>інстанції справа не визнавалася малозначною, але розгляд справи здійснено за правилами спрощеного позовного провадження?</p>	<p>та (або) через представника. Юридична особа незалежно від порядку її створення бере участь у справі через свого керівника, члена виконавчого органу, іншу особу, уповноважену діяти від її імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво юридичної особи), або через представника.</p> <p>За змістом ч. 3, 4 ст. 131-2 Конституції України виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення. Законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді, зокрема у малозначних спорах.</p> <p>Відповідно до положень ч. 5 ст. 12 ГПК України для цілей цього Кодексу малозначними справами є: 1) справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; 2) справи незначної складності, визнані судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.</p> <p>Розгляд судом першої інстанції справи за правилами спрощеного позовного провадження не може свідчити про те, що така справа визнана судом малозначною, оскільки за ч. 2 ст. 247 ГПК України у порядку спрощеного позовного провадження може бути розглянута будь-яка справа, віднесена до юрисдикції господарського суду, за винятком справ, зазначених у ч. 4 цієї статті.</p> <p>Отже, помилковою є позиція сторони у справі щодо її права на звернення з апеляційною скаргою представником за довіреністю, якщо справа не визнавалася судом малозначною, але розгляд справи здійснено за правилами спрощеного позовного провадження. Відповідно, обґрунтованими є висновки суду апеляційної інстанції щодо наявності підстав вважати неподаною таку апеляційну скаргу на рішення місцевого суду та її повернення скаргникам.</p> <p>Постанова КГС ВС від 13.01.2021 у справі № 910/15874/19 http://reyestr.court.gov.ua/Review/94125292</p>
--	--	---	--

21	<p>Стаття 255. Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції</p>	<p>Чи є можливим оскарження в апеляційному порядку протокольної ухвали суду першої інстанції окремо від рішення суду?</p>	<p>За приписами ч. 2 ст. 254 ГПК України учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, мають право оскаржити в апеляційному порядку ухвали суду першої інстанції окремо від рішення суду лише у випадках, передбачених ст. 255 цього Кодексу. Оскарження ухвал суду, які не передбачені зазначеною статтею, окремо від рішення суду не допускається.</p> <p>Перелік ухвал, які підлягають апеляційному оскарженню окремо від рішення суду, наведений у ст. 255 ГПК України, є вичерпним та не підлягає розширеному тлумаченню.</p> <p>Системний аналіз ст. 255 ГПК України свідчить про те, що законодавець свідомо виокремив випадки, в яких може бути оскаржена або конкретна процесуальна дія, або така конкретна дія і відмова в її вчиненні.</p> <p>Отже, оскарження протокольної ухвали окремо від рішення суду першої інстанції не передбачено ст. 255 ГПК України.</p> <p>При цьому слід зазначити, що відповідно до вимог п. 4 ч. 5 ст. 260 ГПК України апеляційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом апеляційної інстанції у випадку, якщо скаргу подано на ухвалу, що не підлягає оскарженню окремо від рішення суду.</p> <p>Постанова КГС ВС від 03.11.2021 у справі № 910/5684/20 https://reyestr.court.gov.ua/Review/100918612</p>
22	<p>Стаття 260. Залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги Стаття 262. Відкриття апеляційного провадження</p>	<p>Які дії вчиняє суд у разі пропуску скаржником встановленого судом строку для усунення недоліків апеляційної скарги?</p>	<p>Згідно із ч. 3 ст. 174 ГПК України якщо позивач усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, вона вважається поданою у день первинного її подання до господарського суду та приймається до розгляду, про що суд постановляє ухвалу в порядку, встановленому ст. 176 цього Кодексу.</p> <p>Якщо позивач не усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, заява вважається неподаною і повертається особі, що звернулася із позовною заявою (ч. 4 ст. 174 ГПК України).</p> <p>Частиною 6 ст. 260 ГПК України передбачено, що питання про повернення апеляційної скарги суд апеляційної інстанції вирішує протягом п'яти днів</p>

			<p>з дня надходження апеляційної скарги або з дня закінчення строку на усунення недоліків.</p> <p>Відповідно до ч. 3 ст. 262 цього Кодексу питання про відкриття апеляційного провадження у справі вирішується не пізніше п'яти днів з дня надходження апеляційної скарги або заяви про усунення недоліків, поданої у порядку, передбаченому ст. 260 цього Кодексу.</p> <p>Отже, після закінчення строку на усунення недоліків апеляційної скарги, встановленого судом в ухвалі про залишення апеляційної скарги без руху, апеляційний суд, вирішуючи питання про відкриття апеляційного провадження або про повернення апеляційної скарги, має дослідити обставини виконання заявником апеляційної скарги вимог ухвали суду про залишення апеляційної скарги без руху щодо усунення недоліків та передусім встановити факт надання витребуваних документів (доказів сплати судового збору, клопотання, інших доказів на підтвердження повноважень представника тощо).</p> <p>За надходження заяви про усунення недоліків апеляційної скарги з доказами сплати судового збору і клопотанням про поновлення строку на усунення недоліків апеляційному суду за правилами ст. 174, 260, 262 ГПК України належить передусім врахувати факт вчинення скаржником дії на виконання ухвали про залишення апеляційної скарги без руху (надання доказу сплати судового збору), дати оцінку цьому доказу та клопотанню про поновлення строку на усунення недоліків.</p> <p>Тобто без встановлення цих обставин апеляційний суд не має підстав вирішувати питання щодо пропуску/дотримання строку на усунення недоліків та застосовувати відповідні процесуальні наслідки, зокрема передбачені ст. 118, 119, ч. 4, 6 ст. 174, ч. 6 ст. 260, ч. 3 ст. 262 ГПК України (повертати, відмовляти у прийнятті апеляційної скарги, відкривати апеляційне провадження).</p> <p>Постанова ОП КГС ВС від 22.10.2021 у справі № 910/7184/20 https://reyestr.court.gov.ua/Review/100610529</p>
--	--	--	---

23	<p>Стаття 272. Порядок розгляду апеляційної скарги, що надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи</p>	<p>Які підстави для відмови у відкритті апеляційного провадження відповідно до ч. 5 ст. 272 ГПК України? Чи може скаржник просити суд розглянути аргументи, що їх викладено у первісно поданій апеляційній скарзі і не було належно розглянуто судом апеляційної інстанції під час розгляду первісної апеляційної скарги/скарг?</p>	<p>Належною підставою для відмови у відкритті апеляційного провадження відповідно до ч. 5 ст. 272 ГПК України є встановлення тотожності підстав та аргументів, викладених у первісній апеляційній скарзі, та мотивів, наведених в постанові суду апеляційної інстанції за результатами її розгляду, з тими аргументами та підставами, що їх викладено особою, яка подає апеляційну скаргу відповідно до ст. 272 ГПК України. Тотожність аргументів і підстав визначається шляхом логічного співставлення відповідних аргументів та їх змістовним співпадінням.</p> <p>Невідповідність (неповнота) між мотивами постанови суду апеляційної інстанції та аргументами в первісно поданій апеляційній скарзі надає заявнику право оскаржити відповідне судові рішення суду апеляційної інстанції до суду касаційної інстанції у встановлених законом випадках.</p> <p>Таке порушення також не обмежує іншу особу, яка має право подати апеляційну скаргу згідно зі ст. 272 ГПК України, просити суд апеляційної інстанції розглянути відповідні аргументи, що їх викладено у первісно поданій апеляційній скарзі і які не були належно розглянуті судом апеляційної інстанції під час розгляду первісної апеляційної скарги/скарг.</p> <p>Аналогічне правило діє і у тому випадку, якщо судові рішення суду апеляційної інстанції містить опис аргументів первісного скаржника в описовій частині власного судового рішення, однак у ньому не наведено висновків суду апеляційної інстанції як результату судового розгляду таких аргументів.</p> <p>Постанова КГС ВС від 05.04.2021 у справі № 4/5007/33-Б/11 https://reyestr.court.gov.ua/Review/96275987</p>
24	<p>Стаття 272. Порядок розгляду апеляційної скарги, що надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення</p>	<p>Чи є можливим повторний апеляційний перегляд судового рішення, законність якого вже була предметом апеляційного розгляду, здійсненого в порядку, визначеному ГПК України у редакції, чинній до 15.12.2017?</p>	<p>Положення ГПК України (у редакції, чинній до 15.12.2017) не передбачали можливості "повторного" апеляційного чи касаційного перегляду судового рішення, в тому числі і за скаргою особи, яка не брала участі у справі, а господарський суд вирішив питання про її права та обов'язки.</p> <p>Частиною 1 ст. 254 ГПК України у редакції, чинній з 15.12.2017, визначено, що учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив</p>

	<p>апеляційного розгляду справи</p> <p>Розділ XI "Перехідні положення"</p>		<p>питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, мають право подати апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції.</p> <p>За положеннями ч. 1, 3, 4 ст. 272 ГПК України (у редакції, чинній з 15.12.2017), якщо апеляційна скарга надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи і особа, яка подала скаргу, не була присутня під час апеляційного розгляду справи, суд розглядає відповідну скаргу за правилами глави 1 розділу IV зазначеного Кодексу; за результатами розгляду апеляційної скарги суд приймає постанову відповідно до ст. 282 цього Кодексу. При цьому за наявності підстав може бути скасована раніше прийнята постанова суду апеляційної інстанції; суд апеляційної інстанції розглядає скаргу, вказану в частині першій цієї статті, в межах доводів, які не розглядалися під час апеляційного розгляду справи за апеляційною скаргою іншої особи.</p> <p>Водночас розділом XI "Перехідні положення" ГПК України (у редакції, чинній з 15.12.2017) не передбачено можливості повторного апеляційного чи касаційного перегляду судових рішень, перегляд яких вже було здійснено у порядку, визначеному ГПК України (у редакції, чинній до 15.12.2017). Здійснення перегляду судового рішення, законність якого вже була предметом апеляційного розгляду (здійсненого за правилами, чинними на час набрання рішенням законної сили), є порушенням принципу правової визначеності, оскільки таке рішення не може бути поставлено під сумнів. Здійснення перегляду такого рішення не є виправданим та обґрунтованим, оскільки може мати наслідком порушення прав інших осіб, які покладаються на чинність рішення, здійснюючи свої права та обов'язки протягом усього часу чинності рішення.</p> <p>Постанова КГС ВС від 06.07.2021 у справі № 15/318-08-27/218-08 http://reyestr.court.gov.ua/Review/98140050</p>
25	<p>Стаття 287.</p> <p>Право касаційного оскарження</p>	<p>Що повинен зазначити скаржник в касаційній скарзі у разі касаційного оскарження рішень судів попередніх</p>	<p>Відповідно до п. 3 абз. 1 ч. 2 ст. 287 ГПК України підставою касаційного оскарження судових рішень, зазначених у п. 1, 4 ч. 1 цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права, якщо відсутній висновок</p>

		<p>інстанцій на підставі п. 3 абз. 1 ч. 2 ст. 287 ГПК України?</p>	<p>Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах.</p> <p>Зі змісту п. 3 абз. 1 ч. 2 ст. 287 ГПК України вбачається, що ця норма спрямована на формування єдиної правозастосовної практики шляхом висловлення Верховним Судом висновків щодо питань застосування тих чи інших норм права, які регулюють певну категорію правовідносин та підлягають застосуванню господарськими судами під час вирішення спору.</p> <p>У разі подання касаційної скарги на підставі п. 3 абз. 1 ч. 2 ст. 287 ГПК України скаргник повинен чітко зазначити, яку саме норму права суди попередніх інстанцій застосували неправильно, у чому полягає помилка судів при застосуванні відповідної норми права, як, на думку скаргника, відповідна норма повинна застосовуватися, а також обґрунтувати необхідність застосування такої правової норми для вирішення спору.</p> <p>Отже, саме лише посилання на підставу касаційного оскарження судових рішень, передбачену п. 3 абз. 1 ч. 2 ст. 287 ГПК України, є необґрунтованим.</p> <p>Постанови КГС ВС: від 01.06.2021 у справі № 910/9258/20 http://reyestr.court.gov.ua/Review/97350258 від 25.02.2021 у справі № 910/800/19 http://reyestr.court.gov.ua/Review/95203272</p>
26	Стаття 287. Право касаційного оскарження	<p>Що враховує суд, оцінюючи висновок щодо застосування норми права у подібних правовідносинах під час вирішення питання наявності підстав для касаційного оскарження?</p>	<p>Відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 287 ГПК України касаційний перегляд може відбутися за наявності таких складових: 1) суд апеляційної інстанції застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду; 2) відсутня постанова Верховного Суду про відступлення від такого висновку; 3) висновок стосується правовідносин, які є подібними.</p> <p>Щодо подібності слід оцінювати саме ті правовідносини, які є спірними у порівнюваних ситуаціях. Установивши учасників спірних правовідносин, об'єкт спору (можуть не відповідати складу сторін справи та предмету</p>

			<p>позову) і зміст цих відносин (права й обов'язки сторін спору), суд має визначити, чи є певні спільні риси між спірними правовідносинами, насамперед за їхнім змістом. А якщо правове регулювання цих відносин залежить від складу їх учасників або об'єкта, з приводу якого вони вступають у правовідносини, то у такому разі подібність слід також визначати за суб'єктним і об'єктним критеріями відповідно. Для встановлення подібності спірних правовідносин у порівнюваних ситуаціях суб'єктний склад цих відносин, предмети, підстави позовів і відповідне правове регулювання не обов'язково мають бути тотожними, тобто однаковими (п. 39 постанови ВП ВС від 12.10.2021 у справі № 233/2021/19).</p> <p>Отже, подібність правовідносин може спостерігатися не лише у разі тотожності (аналогічності), тобто ідентичності (однаковості) суб'єктного, об'єктного і змістовного критеріїв, а й у разі їх схожості, що визначається з урахуванням обставин кожної конкретної справи.</p> <p>При цьому слід виходити також з того, що підставою для касаційного оскарження є неврахування висновку Верховного Суду саме щодо застосування норми права, а не будь-якого висновку, зробленого судом касаційної інстанції для обґрунтування мотивувальної частини постанови. Саме лише зазначення у постанові Верховного Суду норми права не є його правовим висновком про те, як саме повинна застосовуватися норма права у подібних правовідносинах.</p> <p>Відповідно, неврахування висновку Верховного Суду щодо застосування норми права у подібних правовідносинах як підстави для касаційного оскарження відбувається тоді, коли суд апеляційної інстанції, посилаючись на норму права, застосував її інакше (не так, в інший спосіб витлумачив тощо), ніж це зробив Верховний Суд в іншій справі, де були подібні правовідносини.</p> <p>Не можна посилатися на неврахування висновку Верховного Суду як на підставу для касаційного оскарження, якщо відмінність у судових рішеннях зумовлена не неправильним (різним) застосуванням норми, а неоднаковими фактичними обставинами справ, які мають юридичне значення.</p>
--	--	--	--

			<p>Ухвала КГС ВС від 22.12.2021 у справі № 910/13230/18 http://reyestr.court.gov.ua/Review/102267102, постанова ВП ВС від 12.10.2021 у справі № 233/2021/19 http://reyestr.court.gov.ua/Review/101829987</p>
27	<p>Стаття 287. Право касаційного оскарження. Стаття 310. Підстави для повного або часткового скасування рішень і передачі справи повністю або частково на новий розгляд або для продовження розгляду</p>	<p>За яких обставин можливий перегляд судового рішення у касаційному порядку, якщо підставою для подання касаційної скарги скаржник визначив п. 4 ч. 2 ст. 287 ГПК України та пункти 1, 3 ч. 3 ст. 310 ГПК України?</p>	<p>Умовою для застосування пункту 1 частини третьої статті 310 ГПК України є висновок про обґрунтованість заявлених у касаційній скарзі підстав касаційного оскарження, визначених п. 1, 2, 3 ч. 2 ст. 287 цього Кодексу. Якщо підстави касаційного оскарження, передбачені п. 1, 2, 3 ч. 2 ст. 287 ГПК України, визнані необґрунтованими або не заявлені взагалі, то у скаржника не виникає права вимагати скасування судового рішення з підстав порушення судом норм процесуального права; за таких обставин перегляд судового рішення у касаційному порядку з цієї підстави є неможливим.</p> <p>Постанова КГС ВС від 04.03.2021 у справі № 911/3015/19 http://reyestr.court.gov.ua/Review/95343942</p>
28	<p>Стаття 288. Строк на касаційне оскарження Стаття 293. Відмова у відкритті касаційного провадження Стаття 296. Закриття касаційного провадження</p>	<p>Чи зумовлює закриття касаційного провадження початок відліку нового строку на касаційне оскарження постанови суду апеляційної інстанції? Чи має учасник справи безумовне право на поновлення пропущеного строку на касаційне оскарження у разі повторного подання касаційної скарги?</p>	<p>Процесуальним законодавством не передбачено, що після закриття касаційного провадження перебіг строку на касаційне оскарження постанови суду апеляційної інстанції розпочинається заново. Крім того, законодавчо не встановлено безумовного права учасника справи на поновлення пропущеного строку касаційного оскарження у разі повторного подання касаційної скарги.</p> <p>Ухвала ОП КГС ВС від 05.03.2021 у справі № 910/6673/19 http://reyestr.court.gov.ua/Review/96342394, Ухвала КГС ВС від 25.01.2022 у справі № 906/1060/18 http://reyestr.court.gov.ua/Review/102747765</p>

29	<p>Стаття 293. Відмова у відкритті касаційного провадження Стаття 296. Закриття касаційного провадження</p>	<p>Чи є можливим повторне оскарження судових рішень однією і тією самою особою після того, як касаційне провадження за її касаційною скаргою було закрито на підставі п. 5 ч. 1 ст. 296 ГПК України?</p>	<p>Положення ст. 296 ГПК України не встановлюють застережень щодо неможливості повторного звернення з касаційною скаргою на судові рішення особи, якщо вона вже зверталася з касаційною скаргою на ці самі судові рішення та касаційне провадження за її касаційною скаргою було закрито.</p> <p>Такі застереження містить, наприклад, ч. 5 ст. 298 ГПК України, якою передбачено, що в разі закриття касаційного провадження у зв'язку з відмовою від касаційної скарги на судові рішення повторне оскарження цих рішень особою, що відмовилася від скарги, не допускається.</p> <p>Отже, системний аналіз наведених норм дає підстави для висновку, що законодавець допускає існування випадків, коли повторне оскарження судових рішень однією і тією самою особою після того, як касаційне провадження за її касаційною скаргою було закрито, є можливим.</p> <p>У п. 3 ч. 1 ст. 293 ГПК України визначено перелік випадків, які дають суду право відмовити у відкритті касаційного провадження у справі:</p> <p>а) наявність постанови про залишення касаційної скарги цієї ж особи без задоволення; б) наявність ухвали про відмову у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою цієї особи на це саме судові рішення.</p> <p>Норма п. 3 ч. 1 ст. 293 ГПК України не може тлумачитися розширено.</p> <p>Ураховуючи чинну редакцію зазначеної норми, суд не має правових підстав для відмови у відкритті касаційного провадження у разі встановлення обставин того, що особою вже була подана касаційна скарга на ті ж самі судові рішення і касаційне провадження було закрито відповідно до п. 4, 5 ч. 1 ст. 296 ГПК України.</p> <p>Ухвала ОП КГС ВС від 05.03.2021 у справі № 910/6673/19 http://reyestr.court.gov.ua/Review/96342394</p>
30	<p>Стаття 296. Закриття касаційного провадження</p>	<p>Чи є ухвала про закриття касаційного провадження на підставі п. 5 ч. 1 ст. 296 ГПК України результатом розгляду касаційної скарги</p>	<p>Ухвала про закриття касаційного провадження на підставі п. 5 ч. 1 ст. 296 ГПК України не є розглядом касаційної скарги по суті. При її постановленні вирішуються лише питання про дотримання скаргником вимог процесуального закону щодо змісту касаційної скарги, зокрема щодо зазначення підстав для оскарження судового рішення в касаційному</p>

		<p>та аналогом залишення касаційної скарги особи без задоволення?</p>	<p>порядку та наведення постанов Верховного Суду, в яких викладено висновок про застосування норми права у подібних правовідносинах, що не був урахований в оскаржуваному судовому рішенні. Касаційний перегляд судових рішень при цьому не здійснюється.</p> <p>Відповідно, постановлення судом ухвали про закриття касаційного провадження за п. 4 та 5 ч. 1 ст. 296 ГПК України не є результатом розгляду касаційної скарги та аналогом залишення касаційної скарги особи без задоволення.</p> <p>Ухвала ОП КГС ВС від 05.03.2021 у справі № 910/6673/19 http://reyestr.court.gov.ua/Review/96342394</p>
31	<p>Стаття 332. Зупинення виконання судового рішення</p>	<p>Що враховує суд під час вирішення питання щодо зупинення виконання оскарженого судового рішення до закінчення його перегляду в касаційному порядку?</p>	<p>За приписами ч. 1 ст. 332 ГПК України суд касаційної інстанції за заявою учасника справи або за своєю ініціативою може зупинити виконання оскарженого рішення суду або зупинити його дію (якщо рішення не передбачає примусового виконання) до закінчення його перегляду в касаційному порядку.</p> <p>Водночас застосування відповідних повноважень має бути обґрунтованим, а підстави – вагомими, оскільки у такому випадку інша сторона у справі (учасники справи), на користь якої постановлено рішення, буде обмежена у праві на задоволення своїх вимог.</p> <p>Заява (клопотання) про зупинення виконання (дії) судових рішень має бути мотивованою, містити підстави для зупинення виконання судового рішення, підтверджені належними доказами. У клопотанні заявник повинен навести обґрунтування його вимог та довести, що захист прав, свобод та інтересів стане неможливим без вжиття таких заходів, або для відновлення порушених прав необхідно буде докласти значних зусиль та витрат, або буде неможливим повернення виконання судових рішень у разі, якщо вони будуть скасовані.</p> <p>Суд, вирішуючи питання про зупинення виконання судового рішення або зупинення його дії, враховує необхідність у цьому, зокрема у разі ймовірності утруднення повторного розгляду справи внаслідок можливого скасування судового рішення, необхідності забезпечення збалансованості</p>

			<p>інтересів сторін, запобігання порушенню прав осіб, які брали участь у справі, а також осіб, які не брали такої участі, але рішенням суду вирішено питання про їх права, свободи чи обов'язки тощо.</p> <p>Метою зупинення виконання судових рішень або зупинення їх дії є запобігання невідворотним негативним наслідкам, які можуть виникнути з огляду на виконання судового рішення, що набрало законної сили, у випадку його скасування судом касаційної інстанції.</p> <p>Сама лише незгода скажника із судовим рішенням не є автоматичною підставою для зупинення його виконання або його дії, а касаційний суд не може ставити під сумнів законність судового рішення суду попередньої інстанції тільки через те, що таке судове рішення оскаржено і скажник вважає його незаконним.</p> <p>Набуття судовими рішеннями чинності і, як наслідок, їх виконання є законодавчо передбаченими стадіями судового процесу, а тому таке виконання саме по собі не є безумовною підставою, з якою закон пов'язує можливість (необхідність) зупинення виконання або зупинення дії оскаржених рішень.</p> <p>Ухвали КГС ВС: від 10.01.2022 у справі № 916/731/21 http://reyestr.court.gov.ua/Review/102478162, від 06.12.2021 у справі № 927/640/19 http://reyestr.court.gov.ua/Review/101673472</p>
--	--	--	---

Огляд судової практики Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду щодо окремих питань застосування положень ГПК України. Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень 2021 року – січень 2022 року / упоряд. судова палата для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності, правове управління (II) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2022. 30 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 [@supremecourt_ua](https://instagram.com/supremecourt_ua)